

z obhajoby disertační práce paní Maji Živko
konané dne 16. března 2011
téma práce: „Morfosyntaktická valence sloves v chorvatském a českém jazyce a valenční
slovník českých a chorvatských sloves“

Přítomni:
prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc.
doc. PhDr. Jasna Honzak-Jahič
Mgr. Karel Jirásek, Ph.D.
doc. PhDr. Míra Nábělková, CSc.
prof. PhDr. Jarmila Panevová
PhDr. Karolína Skwarska, Ph.D. (oponentka)

Předsedkyně komise prof. Gladkova zahájila obhajobu a představila přítomným kandidátku.

Jménem školitele doc. Nehringa prof. Gladkova seznámila komisi s uchazečkou a jejím předchozím akademickým působením. Zdůraznila, že vzhledem ke skutečnosti, že školitel uchazečky už nepůsobí na UK v Praze, byl jejich kontakt v poslední době zprostředkován elektronickou komunikací. Ze stanoviska doc. Nehringa vyplývá, že je práce i v důsledku toho výhradně samostatným dílem uchazečky.

Kandidátka seznámila přítomné se svou disertační prací prostřednictvím PP prezentace. Uvedla, že cílem práce je kontrastivní metodou popsat morfosyntaktickou valenci sloves v češtině a chorvatštině. První část práce tvoří teoretický úvod a přehled dosavadních teorií zkoumání valence, v druhé části je teorie aplikována na český a chorvatský slovník. Kandidátka používala Český národní korpus, Chorvatský národní korpus, slovníky a mluvnice. Vysvětlila pojetí aktantů a cirkumstantů podle teorie Tesnière a dělení sloves podle počtu aktantů do čtyř skupin – od nevalenční až po třívalenční. Kandidátka odůvodnila přidání páté skupiny (čtyřvalenční slovesa) ve své práci. Vysvětlila novou teorii valence podle Engela ve srovnání se staršími přístupy Helbige a Schenkela. Z Englovy teorie s určitou obměnou vychází také Gramatika srbochorvatského jazyka autorů Mrazoviće a Vukadinoviće. Kandidátka dále vysvětlila rozdíl mezi sémantickou a syntaktickou valencí, dělení valenčních pozic na obligatorní, potencionální a fakultativní, a pojem „predikanti proširak“. Podala přehled terminologie v různých jazycích. Na závěr uvedla, že předpokládá možnost využití práce v překladatelské a didaktické činnosti a v lexikografii.

Poté oponenti přednesli závěry svých posudků. Posudek prof. Dr. Sc. Marka Samardžije přednesl v zastoupení dr. K. Jirásek.

Kandidátka Maja Živko se vyjádřila k posudkům oponentů, nejdříve k posudku prof. Samardžiji: poznámka o různých významech předložek a jejich spojování se substantivy je vytržena z kontextu a kandidátka zmíněnou záležitost vysvětluje dále v textu práce – předložka získává význam ve spojení se substantivem. Etický dativ v práci uvedla a věnovala mu dostatek pozornosti. Kandidátka souhlasí se skutečností, že by bylo velmi zajímavé přidat ve zkoumání valence aspekt vidu. Problematiku infinitivu a spojení da+prezent v textu práce uvedla a důsledně rozlišuje. K chybě v názvu práce došlo omylem a už v samotném textu

práce uvádí kandidátka „češko-hrvatski“ správně se spojovníkem. V koncepci práce kandidátka následuje valenční slovník Svozilové-Prouzové.

K posudku dr. Skwarské kandidátka uvedla: různá vydání valenčního slovníku německých sloves Helbiga a Schenkela jsou totožná. Poděkovala za opravy a rady oponentky. Vyjádřila se k označování valence a významů u sloves a uvedla, že jako fakultativní doplnění označuje doplnění nevalenční. K vztahu objektu a adverbialního určení uvedla příklady různé interpretace v češtině a chorvatštině, např. ručit/modlit se za někoho/něco – podle chorvatské tradice jde o příslovečné určení, zatímco podle české o objekt.

Předsedkyně komise prof. Gladkova poděkovala kandidátce za vyjádření a uvedla, že nepochopila stanovisko kandidátky k výtce oponenta prof. Samardžiji ohledně rozdělení literatury v práci. Dr. Skwarska uvedla, že různá vydání valenčního slovníku německých sloves Helbiga a Schenkela se liší – v pozdějších vydáních je více specifikován vztah obligatorních a fakultativních doplnění. Uvedla různé tradice označování doplnění: např. v Helbigově slovníku je „es regnet“ označováno jako nevalenční sloveso, zatímco podle polské školy je nutné doplnění „kde“ – sloveso je tedy označováno jako valenční. Uvedla také, že podle některých škol jsou rozlišovány rekce a valence, resp. valence a intence.

Předsedkyně komise prof. Gladkova otevřela diskusi.

Doc. Nábělková poznamenala, že srovnávací diskurz práce je velmi zajímavý. Zeptala se, zda existují jiné konfrontační valenční slovníky? A pokud ano, v čem se liší přístup kandidátky? Poznamenala, že by bylo dobré mít podchycené valenční slovníky dalších slovanských jazyků, např. valenční slovník slovenštiny vychází ze sémantické klasifikace sloves.

Kandidátka: Slovenský valenční slovník je velmi zajímavý, v předmluvě má uvedené vzorce. Dále jsem se dívala na valenční slovník ruštiny. Překladové valenční slovníky jsem nemohla žádné sehnat, i když je jich hodně. Šla jsem tedy svojí vlastní cestou. Slovník Lopatková-Žabokrtský uvádí všechna doplnění s poznámkou, že jde o doplnění typická (např. hrát na kytaru).

Prof. Panevová poznamenala, že u zmíněného slovníku byla proti označení „typické doplnění“. Zeptala se kandidátky, jak si poradila s křížením skupin sloves, ke kterému muselo dojít při použití sémantického třídění sloves u předložek? Řídila se sémantikou slovesa nebo předložkového pádu?

Kandidátka: Ano, ke křížení docházelo. Řídila jsem se částečně sémantikou slovesa a částečně sémantikou předložkového pádu.

Dr. Skwarska: chválíte slovník Žabokrtského, který je skutečně velmi dobrý – inspirujte se zpracováním sémantiky v tomto slovníku. V článku prof. Rittel-Kuc uvádí, že ideální dvojjazyčný slovník by byl ten, který by měl rovnocenné jazyky – ale zatím nikdo nepřišel na to, jak to udělat, takže má primární češtinu.

Kandidátka: Sémantickou valenci jsem nezahrnula z důvodu rozsahu práce, ale byla by velmi užitečná. Většina jiných slovníků ji zahrnuje.

Doc. Honzak-Jahič vyjádřila lítost, že kandidátka neměla v rukou slovník Andreji Žele, která se valenci věnuje dvacet let. Mínila, že by byl pro kandidátku velmi užitečný. Vychází z české lingvistické tradice.

Kandidátka: Tento slovník znám a nelíbí se mi u něj, že je označeno množství nevalenčních doplnění, navíc sémantická doplnění – a toto značení je značně nejasné.

Doc. Honzak-Jahič mínila, že je dobré, že kandidátka dovede slovník kriticky zhodnotit, přesto si myslí, že by se měla zpracováním tohoto slovníku inspirovat.

Dr. Jirásek uvedl, že ho v práci kandidátky nejvíce zajímalo zpracování valence sloves a srovnání situace v češtině a v chorvatštině. Považuje, že třetina sloves uvedených v práci je zpracována relevantně, další třetina možná a poslední třetina uvádí výsledky milné nebo

zavádějící. Jako důvody označil fakt, že kandidátka nevezala v úvahu polysémii českých sloves; většinou nesrovnávala ekvivalenty, ale homonyma, který mohou mít v daných jazycích zcela jiný význam; směšuje čeština spisovnou a obecnou. Mínil, že by se měla srovnávat slova v jazycích přibližně stejně frekventovaná, ne jedno hodně frekventované a druhé okrajové. Před užitím práce by doporučoval značnou revizi bohemistou.

Dr. Skwarska nesouhlasí s korpusovým přístupem dr. Jiráska, protože příklady z korpusu jsou vždy ovlivněny uživatelem.

Dr. Jirásek poukázal na nesrovnatelnost českého a chorvatského národního korpusu. Český korpus je mnohem obsáhlejší a rozmanitější, zatímco chorvatský zahrnuje většinou jen publicistické texty. Je potřeba kombinovat korpusy a konzultace s rodilými mluvčími obou jazyků.

Kandidátka: I dr. Skwarska měla připomínku, že používám zastaralé výrazy a směšuji je s výrazy neutrálními.

Doc. Nábělková poznamenala, že i v korpusu lze najít zdroje a určit zastaralost výrazu.

Dr. Jirásek se zeptal, kolik sloves je zpracováno ve valenčním slovníku kandidátky.

Kandidátka: Z valenčního slovníku Svozilové-Prouzové jsem vybrala 500 sloves a u nich vybrala jeden nebo dva významy.

Dr. Jirásek poznamenal, že to mohlo vést k posunu ve valenci.

Dr. Skwarska se zeptala, co hodlá kandidátka dělat s prací dál.

Kandidátka hodlá práci vydat, přičemž si je vědoma, že pro vydání je text třeba ještě dopracovat..

Přítomní se shodli na tom, že v případě, že by měla být práce publikována je nutné ji před tím ještě prokonzultovat s rodilými mluvčími obou jazyků a ke spolupráci rozhodně přizvat českého spoluautora.

Doc. Nábělková se zeptala, jak kandidátka nakládala s různým hodnocením předmětu a příslovečného určení.

Kandidátka: Řídila jsem se pravidlem, že příslovečné určení lze vynechat, objekt vynechat nelze – toto hledisko považuji za závažnější nežli ta, která nacházím v různých gramatikách.

Doc. Honzak-Jahič uvedla příklady hodnocení předmětu a příslovečného určení ze slovinštiny. Další přítomní uvedli sporné příklady v češtině a chorvatštině.

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.).

Zapsal: Helena Stranjik